

Ljudski tednik.

Neodvisno glasilo slovenskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Cena za Jugoslavijo: 20 Din za celo leto.

Za inozemstvo 50 Din za celo leto.

Posamezne številke stanejo po 1 Dinar.

Uredništvo in upravništvo:

Ljubljana, Sodna ulica šte. 5.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

== Rokopisi se ne vračajo. ==

Pred kupčijami za korita.

Če presojamo politiko ene ali druge stranke, si moramo zmeraj postaviti kot glavno in prvo vprašanje, ali je poštena ali nepoštena, ali smatram program stranke, kateri pripadam in kateri sem morebiti celo voditelj, za resen ter ga pošteno zastopam tudi v vsakdanjem življenju, ali pa se sklicujem na program stranke samo takrat, kadar ga rabim kot krinko pred svojim obrazom, da prikrijem svoje prave namene za izkoriščanje ljudstva, ki še veruje v ideale.

Ko motrimo politiko klerikalne stranke, ali kakor jo sami imenujejo Slovensko Ljudsko Stranko, vidimo, da rabijo njen program voditelji samo zato, da ga zlorabljajo kot krinko svojega strankarsko-osebnega egoizma, za zakrivanje vseh stremiljenj, ki izvirajo iz strogo strankarskega ali dostikrat celo popolnoma osebnega koristolovstva. Za to krinko ni nobenega idealizma, temveč le špekulacija na politično premoč, za dosego osebnih pozicij, medtem ko se prave ljudske koristi zapostavljajo in se ljudstvo samo slepi s praznimi frazami in tolažili na boljše bodočnost, da ne vidi, kaj bi lahko imelo danes, ako bi njegovi politični voditelji dosledno izvajali to, kar so oznanjali, obljubovali in prerokovali.

Le pogledjmo, kakor je v resnici. Slovenstvo so povzdigovali klerikalci v sama nebesa, a seveda šele od onega trenutka dalje, ko jim je Belgrad zaprl vsled njihove nesposobnosti pristop k centralnim koritom, in istotako šele takrat, ko jim je pokazal Radič pot k samovladi med ljudstvom. Klerikalni politiki so pač videli v načinu radičevske politike

sredstvo, s katerimi bi za seboj potegnili ljudske množice, poprijeli so se tudi Radičeve metode, pri čemer pa so seveda pozabili na eno, da se je Radič vedno postavil z vso svojo osebo za svojo politiko, kar politični voditelji SLS nikdar niso storili, od česar izhaja tudi vse njihovo cinčanje in omahovanje na obe strani, na levo in desno, iz česar izvira vsa nedoslednost in vsi neuspehi klerikalne politike. Obljubovali so avtonomijo Slovenije in vse mogoče druge dobrrote, bobnali na svoj predvolilni program, kadar pa se jim je ponudila ugodna prilika, so posedali v predsobah raznih ministrstev in moledovali za sprejem v vlado.

Pri tem pozabljajo tudi na svoje zaveznike in kljub vsemu zanikanju nam je v doglednem času pričakovati, da bodo najhujši opozicionaleci postali najvnetejši zagovorniki sedanjega načina državnega gospodarstva, kakor so že bili, ko jim je to kazalo radi strankarsko političnih koristi. Zadnji dogodki nas potrjujejo dovolj v tej trditvi.

Slovenski klerikalci predstavljajo ono parazitno izkoriščevalno stranko, ki jo mora preboleti vsak narod, ki še ni dovolj politično zrel, da bi znal vsiliti svojo voljo in zahteve političnim voditeljem, kar je danes ravno obratno. To je stranka skrajnega izkoriščanja ljudskih množic, ki v svoji lahkovernosti slepo verujejo lepim besedam svojih političnih voditeljev, dasi vsak dan na lastni koži občutijo, kam jih je dovedla njihova brezglava in nedosledna politika.

Veliki zapadni narodi so take stranke že preboleli. Tudi slovenski rod je dovolj zdrav, da bo prebolel zajedavce na svojem lastnem telesu, ki se igrajo s slovensko avtono-

mijo, s samoupravnimi zahtevami slovenskega ljudstva, kakor da bi bilo to samo vprašanje naprave korita za par političnih pristašev vodilnih klerikalnih politikov.

Ljudstvo spoznava dvojno igro klerikalne stranke, oči se odpirajo in prišel bo obračun, pri katerem bo bolj kot kdaj prej upravičen klic: Po njih delih jih sodite!

Klerikalci se sedaj pogajajo z vlado, ki potrebuje njihove podpore pri sprejetju državnega proračuna v parlamentu. Dr. Korošec je izrazil tudi priliko katoliškega shoda, da se je približal vladnim možem. Kak uspeh so ta pogajanja doslej rodila, klerikalni listi ne povedo in sam dr. Korošec je meglen v svojih izjavah, zakaj potrebno je, da se vrne Pašič domov v Belgrad in reče svojo odločilno besedo. Takrat bomo videli, kako se bodo klerikalni avtonomisti sklonili pred Pašičevo brado in kravja kupčija bo urejena, volilni program klerikalne stranke pa pogazen v tla.

V splošnem pa se ne bo ničesar izpremenilo, ostalo bo vse pri starem, doživeti znamo le, da bomo beležili kakega novega ministra iz klerikalnih vrst. Seveda se zna zgoditi, da bodo tudi to razkričali za uspeh svoje »ljudske« politike, življenske razmere našega ljudstva pa ne bodo v tem doživele nobenega preobrata na bolje, kakor ga niso doslej, ko so klerikalci pobrali v Sloveniji pri volitvah skoro vse mandate.

To je popolnoma naravno, zakaj, kakor že rečeno, ne more nobena politika roditi uspehov, če nima za cilj ugoditve ljudskim potrebam in težnjam, česar naši klerikalci še niso dokazali.

Ko bo ljudstvo spoznalo, da je nasledlo praznim besedam in obljubam teh političnih voditeljev, ki ne poznajo jasno načrtane poti, tedaj se bo tudi v Sloveniji obrnilo na boljše, ker bodo ljudje spoznali, da more edino resno in smotreno delo vodilnih politikov imeti pozitiven uspeh. Takrat bo prišel obračun za dvojno igro klerikalnih politikov. Ta obračun bo velik, pa tudi koristen!

Politični pregled.

V notranje političnem položaju so zbudile pozornost vesti o pogajanjih klerikalne stranke z vlado. »Slovenec« je poročal 29. avgusta, da je bil dr. Korošec predsednik Jugoslovanskega kluba, v daljši avdijenci pri kralju na Bledu. Nato da je konferiral s predsednikom narodne skupščine Ljubo Jovanovićem ter z ministrom financ dr. Stojadinovićem in ministrom za vere dr. Vojislavom Janičem ter da se bodo razgovori nadaljevali. Ko se vrne predsednik vlade Nikola Pašić v Belgrad, bo sklicana seja glavnega odbora radikalne stranke, na katero so pozvani vsi radikalni poslanci. Na tej seji bodo predložena tudi poročila o katoliškem shodu v Ljubljani. Na tej seji se bo brzkone odločalo tudi vprašanje sodelovanja SLS z vlado. Nadaljni razgovori z voditelji SLS še niso zaključeni. V dosedanjih razgovorih se je izkazalo, da se je Slovenska ljudska stranka odcepila od Radičeve akcije v inozemstvu in izjavlja, da ne sprejema glede Radiča nikakršne odgovornosti.

»Slovenec« je poročal 1. t. m. iz vladnih krogov da je vlada na podlagi poročil iz inozemstva ter iz notranjosti države prišla končno do rezultata, da ima delovanje Radiča v inozemstvu popolnoma značaj veleizdaje. Vsled tega je vlada sklenila, da dvigne proti njegovim tovarišem obtožbo radi veleizdaje in da ga sodi po obstoječih hrvatskih zakonih, tako da se ne bo treba vladi zateči k zakonu o zaščiti države. Ker pa je skoro izključeno, da se Radič vrne iz inozemstva, se bo proces proti njemu vršil v njegovi odsotnosti in se bo obsodba proti njemu izrekla »in contumaciam«, ker je to po naziranju vlade tudi po obstoječih hrvatskih kazenskopравnih določbah popolnoma mogoče. Vladni krogi izjavljajo, da so del obtožilnega materiala proti Radiču in njegovim tovarišem že zbrali in pripravili in se zategadelj že v

bližnjih dneh pričakujejo v Zagrebu ter tudi na deželi senzacijonelne aretacije.

Dr. Korošec pa izjavlja v svojem listu, da se ni nič izpremenilo, le da so stiki med Radičevo stranko in klerikalci radi parlamentarnih političnih precej redki. Nadalje pravi, da klerikalci niso vedeli za Radičevo potovanje v inozemstvo in da je zveza z njim mišljena za notranje-politično izvojevanje načel glede ureditve države.

Kakor je videti, bi se dr. Korošec rad znebil Radičeve družbe, pa se približal radikalcem in vladi. Dr. Korošec to sicer taji pa njegove želje so bile že prej znane, predno se je sestal na katoliškem shodu z radikalnimi ministri. Obeta se nam v doglednem času zanimiv preokret na desno v klerikalni politiki.

Na ponedeljkovi seji je ministrskemu svetu sporočil namestnik ministrskega predsednika, prometni minister dr. Velizar Janković, da je ministrski predsednik Nikola Pašić prispel iz kopališča Evians les Bains v Pariz, kjer ostane do konca tega tedna. Minister trgovine in industrije dr. Dragutin Kojić je poročal o ljubljanskem velesojmu. Odobreni so krediti, da se na račun reparacij nabavi material za delavnice državnih železnic. Ministrski svet je odobril kredite komisiji, ki ima oceniti škodo, povzročeno krajem Srema in Bosne tekom svetovne vojne. Minister dr. Milan Stojadinović je sporočil, da se predloži dne 10. t. m. budget z zadevnim finančnim zakonom narodni skupščini oz. finančnemu odboru. Ministrski svet je končno razpravljal o grško-italijanskem sporu. Stališče naše vlade je, da se naj spor reši mirnim putem pred Društvom narodov. Šefu naše delegacije v Ženevi so v tem smislu odposlana navodila.

* * *

Pogajanja z Italijo. Listi so poročali, da je bil v paritetni komisiji v Rimu dosežen sporazum glede reškega problema, Jugoslovanska delegacija je izjavila, da v roku 17 dni poskrbi odobrenje svoje vlade. O vsebini samega sporazuma sta se obe delegaciji obvezali, da ohranite najstrožjo tajnost, dokler ne bo končno potrjen sporazum tako od italijanske, kakor tudi od jugoslovanske vlade. Tako je uradno poročala tudi oficijelna italijanska Agence Stefani. Zadnje vesti pa poročajo, da je delo paritetne komisije ostalo brez vsakega rezultata. — Uradno poročilo Agence Stefani o

sporazumu, ki je bil baje dosežen dne 31. avgusta med našo in italijansko delegacijo, da je popolnoma izmišljeno. V resnici je paritetna komisija običajna na mrtvi točki, ker se delegaciji nista mogli sporazumeti. Izgleda pa, da se bodo pogajanja nadaljevala. V Belgradu so uverjeni, da Italija ne mara sporazuma, zato so pa bili vsi poskusi naše delegacije, da bi dosegla sporazum, popolnoma brezuspešni. Reškega vprašanja ni smatrati za zadevo, ki se tiče izključno le Jugoslavije, temveč ima splošen značaj. Angleži in Francozi ne kažejo volje podpirati akcijo, ki bi utegnila izzvati konflikt s principi rapalske pogodbe. V Zanellovih krogih vlada velika potrost, odkar so se razširile vesti o sporazumu med jugoslovansko in italijansko delegacijo v paritetni komisiji. Če je ta vest resnična, so Zanellovi pristaši popolnoma izključeni od dela pri upravi Reke. Zanello je v svrhu informacij odpotoval v Belgrad in je obiskal namestnika ministrskega predsednika dr. Velizarja Jankovića. Stališče reških avtonomistov je brezupno in je sam Zanello postal velik pesimist. Njegovi pristaši, ki žive v Jugoslaviji kot begunci, si bodo poiskali službo in bivališče v inozemstvu.

Resen spor med Grško in Italijo.

Na Grškem so pretekli teden napadli neznani razbojniki italijanske člane razmejitvene komisije na grško-albanski meji in jih pobili. Umorjeni so bili general Tellini, štabni zdravnik Corti, poročnik Bonacini, mehanik Farneti ter tolmač Craveri. Atentat je bil izvršen dne 27. m. na cesti, ki pelje iz Janine proti albanski meji blizu vrha 470, vzhodno od postojanke na grški meji pri Kakadiji, na nekem mestu, kjer obdaja cesto gost gozd. Nekaj minut potem, ko je vozil mimo avtomobil, v katerem se je nahajal albanski tolmač, je bilo postavljeno črez cesto na ovinku deblo, tako da se je moral avtomobil z italijansko misijo ustaviti. V istem trenutku je zadonelo iz zasede kakih 40 streliv. Štabni zdravnik Corti je ostal v avtomobilu mrtev, ostali štirje so še stopili z avtomobila ter napravili nar korakov. General Tellini je stekef kakih 20 korakov dalje; pozneje so ga našli mrtvega v cestnem jarku. Grški polkovnik Botzari, ki je sledil italijanskemu avtomobilu je prispel na lice mesta, ko so napadalci že zbežali. Trupla so bila nedotaknjena, kar bi kazalo, da je šlo za politični atentat. Radi tega dogodka je zavladalo v Italiji veliko razburjenje. Italijanski poslanik v Atenah je na zahtevo svoje vlade izročil

grški vladi ostro noto z nastopnimi italijanskimi zahtevami: 1. Oficijelna opravičba v popolni formi pri italijanski vladi. 2. Svečana žalna maša za žrtve umora v katoliški katedrali v Atenah, kateri morajo prisostvovati vsi člani grške vlade. 3. Pozdrav italijanske trobojnice, ki se mora izvršiti po celokupnem v Pireju zbranim grškem brodom pred divizijo italijanske mornarice, ki se bo odpeljala tjakaj, z 21 pozdravnimi strelji, pri čemer morajo obenem vse grške vojne ladje razobesiti italijansko zastavo. 4. Najstrožja preiskava po grških oblasteh na mestu umora v prisotnosti italijanskega atašeya, za čigar osebo je grška vlada brezpogojno odgovorna. Preiskava mora biti končana v petih dneh po sprejemu teh zahtev. 5. Smrtna kazen za vse krivce. 6. Odškodnina 50 milijonov lir, ki se mora izročiti pet dni po izročitvi note. 7. Vojaški pozdrav žrtvam umora pri vkrcanju v Prevesi. — Del italijanskega brodom je odplul v Pirej. Italijanska mornarica je zasedla grški otok Krf, da izsili na ta način izpolnitev italijanskih zahtev. Italijanska eskadra je priplula pred Krf in zahtevala predajo mesta. Ker se grške oblasti niso v določenem roku odzvale pozivu, je italijansko brodom pričelo streljati s topovi malega kalibra proti trdnjavi Krf. Ob tej priliki je bilo težko ranjenih kakih 10 meščanov, ki so se nahajali v trdnjavi. Ko je s trdnjave zavihrala bela zastava, so italijanske ladje prenehale streljati. Nato so se izkrcale italijanske čete in od severa in juga zasedle mesto in trdnjavo. Italijanski in grški poslanik na našem dvoru sta uradno obvestila našo vladu o poteku obžalovanja vrednega spopada med Italijo in Grško. Grški poslanik Mauridis je naši vladi izjavil, da je Grška sprejela vse zahteve rimske vlade, razen onih, ki kršijo grško suverenost in ponižujejo grško državo. Italijanski opravnik poslov je obvestil našo vladu, da je italijanska armada zasedla Krf kot garancijo za zadoščenje, ki ga Italija zahteva od Grške. Italijanski poslanik je izjavil pri tem, da je okupacija Krfa samo začasna in da nikakor ne pomenja „casus belli“ med obema državama. Naša vlada je vzela na znanje obe obvestili. Grški zastopnik je izročil tajništvu društva narodov noto, v kateri zahteva Grčija najstrožje ukrepe proti Italiji in izraža obžalovanje o incidentu v južni Albaniji. Grška je pripravljena dati kakršnokoli zadoščenje, ki pa ne sme prekoračiti splošnih mej njenih suverenitetnih pravic. O tem naj odloča svet društva narodov, ki naj v smislu čl. 12. svo-

jega statuta predloži grško noto takoj plenumu. Kot dodatek vsebuje grška nota italijanski ultimatum in grški odgovor. Čl. 12. nalaga članom društva narodov posredovanje v težkih slučajih in določa, da se ne sme napovedati vojne pred pretekom treh mesecev po odločitvi društva narodov. Sodijo, da bo Anglija posegla v grško-italijanski konflikt, ker nikakor ne more dovoliti, da bi Italija svojevoljno kršila zakone društva narodov in si prisvajala grško ozemlje. Spor med Italijo in Grško je zelo resen in more roditi usodne posledice. Zanimivo je, da so italijanske zahteve precej podobne onim, ki jih je stavila Avstrija pred izbruhom svetovne vojne Srbiji.

POLITIČNE VESTI.

+ **Razgovor z dr. Korošcem.** Nedeljski »Slovenec« je objavil razgovor z dr. Korošcem, ki trdi, da ni imel nobenih pogajanj z radikalnimi prvaki. Dr. Korošec pravi po »Slovenec« dobesedno: »O kakih pogajanjih se absolutno ne more govoriti. Pogajati bi se mogel, recimo o ustvaritvi nove politične situacije, samo šef radikalne stranke g. Pašić ali vsaj član radikalne stranke, ki bi imel od Pašića ali od stranke tozadevno polnomočje. Noben od gospodov, s kojimi sem govoril ob in po katoliškem shodu, ni imel tega pooblastila. Pogajanj ni bilo! Da pa smo govorili z ministri tudi o Hrvatih, o muslimanih, o Radićevem potovanju po inozemstvu, o parlamentarni konstelaciji in o marsičem, to je pač samoumevno. Če cel svet govori o tem in sme o tem govoriti, zakaj ne mi? Še enkrat ponavljam: govorili smo, izmenjavali svoje misli in stališče, jih spodbijali in zagovarjali, ali pogajali se nismo.« Dr. Korošec se torej ni pogajal z radikali, pač pa je govoril, izmenjavil svoje misli in stališče, spodbijal in zagovarjal, ampak pogajal se pa le ni. Dr. Korošec se sploh ne pogaja, kajti on pravi, da smo »odločitev o našem razmerju do vlade in do parlamenta, prepustili stranki, ki se bo izvršila na jesen. Po celi Sloveniji se prirejajo sedaj zaupni shodi, kjer se pristašem polaga natančna slika sedanje notranje situacije, tako da se bo mogla stranka s polno odgovornostjo in premišljenostjo odločiti. Kakšen bo odgovor na to, počakajmo z mirom in potrpežljivostjo.« Dr. Korošec prepušča torej vso odgovornost za svoje delo strankinim zaupnikom. Ubogi zaupniki, ki bodo morali nositi grehe svojih vodite-

ljev! Čudno je le, da so prišli kljub zatrjevanju dr. Korošca, da ni imel nobenih pogajanj z radikali, v javnost glasovi, da je pri razgovoru Ljube Jovanovića in dr. Korošca prišlo do načelnega sporazuma, po katerem bi se razdelitev Slovenije na oblasti za daljši čas odložila. Klerikali da zahtevajo od radikalne vlade portfelj prosvete, trgovine in industrije ter poljoprivrede, poleg tega pa mesto podpredsednika vlade, ki naj ga dobi dr. Korošec ali Sušnik. Mogoče je, da tozadevne vesti niso popolnoma točne, značilno pa je, da so se sploh pojavile, kar dokazuje, da niso brez vsake podlage. To pa damo dr. Korošcu prav, da je treba počakati na vrnitev g. Pašića v Belgrad, ker tedaj se bo odločilo, ali ostanejo razgovori samo razgovori ali pa se izvedejo končna pogajanja.

+ **Aretacije Radićevih pristašev.** Belgrajska »Politika« poroča, da so zagrebške policijske oblasti začele zasledovati osebe Radićeve stranke katerih ne štiti poslanska imuniteta. Prvi je bil aretiran industrijalec Milan Prpić. Materijal o njegovem delovanju je bil zbran že pretekli teden in njegova aretacija ni prav nič iznenadila poučenih krogov, ki so vedeli za Prpićeve intimne odnose z Radićem. Kljub temu se opaža v blokaških krogih v Zagrebu razburjenje, ker se vidi, da se je vlada odločila za stroge mere proti Radiću in njegovim soudeležnikom. Preiskava proti Radićevim soudeležnikom se bliža koncu in se te dni pričakujejo nove aretacije. — Sedaj je tudi umevno, zakaj je hitel zatrjevati dr. Korošec, da ni v nobeni zvezi z Radićevo akcijo v inozemstvu in da je to samo zadeva Radićeve seljačke stranke. To je strah pred policijo in korajža je bila vedno Ahilova peta naših klerikalcev.

INOZEMSKÉ VESTI.

* **Grozen potres na Japonskem** je pretekli teden opustošil na 350 km dolgi črti večino mest med Tokiom in Osako. Prizadete so najbogatejše pokrajine. Mesto Yokahama je bilo v 6 minutah popolnoma razdejano. Mesto Tokio je v plamenih. Veliko število poslopij se je podrlo. Zgorela so vsa časopisna poslopja, centralno poslopje cesarskega gledališča in dva največja kolodvora mesta. Pri razpadu stolpa Asa kuza je bilo 700 oseb ubitih. Večina mostov je razrušenih, tako da prebivalstvo ni moglo niti bežati. O potresni katastrofi na Japonskem dohajajo poročila, da je nesreča mnogo večja nego se je moglo predvideti v prvem trenutku. V Tokiu je od 15 mestnih

okrajev 10 popolnoma uničenih. Ohranjen je ostal samo okraj Ošigone ter deloma mesta četrt Koišikava. Okraj Jokuja je uničen. V Akusaki in Yokusaki ni niti ena hiša ostala cela. Število žitev se ne da ugotoviti. Po dosedanjem štetju leži samo v Yokohami pod razvalinami in na cestah nad 100 tisoč mrličev. Skupno število mrtvih pa presegajo sedaj 250.000 ljudi.

* **Dr. Beneš v Rimu.** Češkoslovaški minister vnanjih zadev dr. Beneš je prišel 28. avgusta v Rim, in začel takoj posvetovanja z Mussolinijem o trgovskih zadevah, ki interesirajo državi Italijo in Češkoslovaško.

* **Spor med Bolgarijo in Češkoslovaško.** Praška policija je aretirala in izgnala iz Češkoslovaške štiri bolgarske dijakke, ki so se pri pogrebu umorjenega bivšega bolgarskega poslanika Daskalova obnašali izizzivalno. Bolgarski poslanik je radi tega izročil češkoslovaški vladi protestno noto, v kateri grozi, da bo bolgarska vlada odgovorila z izgonom vseh češkoslovaških državljanov iz Bolgarske.

* **Kitajski razbojniki zažgali katoliško cerkev.** Iz Pekinga poročajo, da so nekateri banditi zažgali v Tzohaju, mestecu kitajske pokrajine Hu Peh, italijansko katoliško cerkev in skušali polastiti se tudi duhovnika o. Leile. Italijanski poslanik je sporočil kitajski vladi, da jo smatra odgovorno za ta zločin in da bo morala plačati odškodnino za cerkev.

Prvi kongres trgovskih zbornic in udruženja izvoznicarjev.

V zadnjih dnevih meseca avgusta (26. in 27. avg. t. l.) je zboroval v Belgradu prvi kongres trgovskih zbornic in udruženja izvoznicarjev, na katerem so bile zastopane vse pokrajine naše države. Prvič so se sestali trgovci in izvoznicarji iz cele kraljevine, da se pogovore o potrebah našega skupnega gospodarskega življenja; v petem letu osvobođenja so stopili naši trgovci prvič pred javnost, da povedo kako in kaj. To je bilo že nujno potrebno, to se je moralo zgoditi v interesu trgovcev samih, v interesu vsega prebivalstva in v interesu države.

Resno dvomimo, da so naša ministrstva, ki čuvajo nad našo trgovino in industrijo, nad našim kmetijstvom, prometnimi sredstvi in nad našimi financami v petih letih kaj več doseгла, nego popolno neorijentiranost. Naredba je sledila naredbi, kar je prva velela, je družba ukinila. Dinar je padal — sledila je posebna akcija za dvig dinarja, ki je izšla neposredno

iz finančnega ministrstva in dinar je — padel še globokejše. Delovanje raznih ministrstev je mnogokrat samo dokazalo, da birokratizem ne pozna zahtev in ne potreb gospodarskega življenja: izdana je bila prepoved za izvoz in kmalu nato se je znižala carina za izvoz! Kdo bi našteval vse te slučaje, ki so končno le zakrivil, da je naše gospodarsko življenje kolebalo od desne na levo in zopet nazaj, da je dinar stalno padal, da je bila naša gospodarska bilanca vedno slabša.

Deloma so bili gospodarski krogi temu sami krivi! Res je, da so hodili zastopniki naše trgovine in industrije od ministra do ministra, da so poslali veliko število spomenic v razna ministrstva in skušali dopovedati gospodom, kaj zahtevajo koristni gospodarskega življenja in države same. A spomenice so spomenice, ministre menjajo vsak mesec dvakrat in kaj bi zaposleni možje s spomenicami. Gospodarski krogi so živeli v usodni zmoti — in velik del našega prebivalstva živi dandanes še vedno v isti zmoti, da so ministri čuvarji narodnih in državnih vrednot, pozabili so, da so predstojniki naših najvišjih uradov mnogokrat le eksponenti posameznih strank, ki presojujejo po večini tudi najvažnejša vprašanja pod vidikom strankarske koristnosti! Odtod izvira tudi v veliki meri naša gospodarska, politična in kulturna mizerija in razdrapanost! Ko se je industrialcem Slovenije prvič porodila misel, prirediti v Ljubljani vzorčni velesejem, tedaj so dosegli za našo gospodarsko konsolidacijo, za vpostavitve našega gospodarskega ravnotežja več, nego če bi bili bombardirali dan in noč ministra za industrijo s spomenicami!

Inicijativa posameznika, inicijativa gospodarskih krogov velja! Njej gre prednost zlasti v naši državi! Čakati na „bлагослов od zgoraj“ nam ne kaže, zanašati se na politike, ministre in visoke birokrate, se pravi — zidati na pesek. Danes so — jutri niso več, ne glede na to, da ima ta gospoda s posli, katere jim da njihova stranka in par veljavnih strankarskih gospodov toliko dela, da nimajo več časa za druge stvari. Hudomušneži bi nemara dostavili, da za druge stvari tudi zmožnosti nimajo, ker je treba vsakomur, ki se loti kakega posla, kvalifikacije za to — samo ne politikom, ministrom in njihovim prijateljem.

Kakor so leta 1921. slovenski industrialci iz lastne inicijative otvorili prvi ljubljanski vzorčni velesejem in s tem dali naši industriji nov zanačaj, položili temelje celi vrsti podob-

nih prireditev in v največji meri pripomogli industriji kraljevine SHS, tako so zdaj trgovske zbornice v zadnjem trenutku — a še pravočasno — stopile na dan. Trgovci in izvoznicarji so se sestali tik pred izvozno dobo, da razpravljajo o svojih težnjah in da najdejo čista, izkoristiti našo naravno bogastvo v čim večji meri.

Glavna točka dnevnega reda je bila še precej skromna, treba je bilo ugotoviti potrebne priprave za izvoz naših letošnjih poljskih pridelkov in za izvoz izdelkov naše poljedelske industrije. To je skromen program — a vsi referati ki so se gibali v okvirju tega programa, so bili na široko zasnovani in so bili plod temeljitega poznanja naših gospodarskih razmer. Ti referati so nam dali vpogled v naše gospodarsko življenje, so nam dali novo statistično gradivo, po katerem si lahko izpopolnimo sliko naših gospodarskih razmer. Tako so se nam odprli na kongresu novi vidiki in naše gospodarsko življenje je dobilo novo podbudo in nove cilje.

V prihodnji številki „Ljudskega tednika“ bomo podali kratak pregled o delu kongresa samega.

(Konec sledi)

DNEVNE VESTI.

— Vse p. n. naročnike prosimo, naj poravnajo zaostalo naročnino!

— **Viri milijonov v naši državi.** Podpredsednik narodne skupščine Mihajlo Ranković je napisal v neki polemiki z „Balkanom“ nastopno: „Danes imamo v državi mnogo milijonarjev. Ene je napravila vojna, druge je napravilo slabo gnotno stanje ljudstva po vojni, tretje direkcija plena (ropanje), četrte izvoznice, pete ministrstvo za prehrano, šeste pasivni kraji (lačno ljudstvo), sedme sekvestrirane posesti, osme imovinska zapuščina propadle Avstrije in njenih koncesionarjev, devete humanitarna in patriotska društva, desete broderski sindikati, enajste „neodložljive državne potrebe“, dvanaajste Bleerovo posojilo, trinaajste posamezni modri izrabljači svojega položaja, štirinajste nabave na račun reparacij in pretvarjanje narodnega imetja v državno. Torej imamo v Jugoslaviji štirinajst načinov obogatitja, a med njimi niti enega poštenega!

— **Kralj Aleksander** je v soboto popoldne obiskal ljubljanski velesejem, v nedeljo popoldne pa vrtnarsko razstavo na Bleiweisovi cesti. Obakrat je bil z njim njegov stric, princ Arzen.

— **Povratak kraljevske dvojice v Belgrad.** V ponedeljek popoldne se je kraljev-

ska dvojica v spremstvu kneza Arzena in princa Pavla z dvornim vlakom odpeljala z Bleda v Beograd. Kraljevska dvojica je prvotno svojo namero, da ostane še ta mesec na Bledu, spremenila, in sicer na zahtevo vlade, ker se po pričakovanem veseljem dogodku v kraljevski rodbini mora napraviti poseben državni akt, pri katerem mora biti prisoten celokupni ministrski svet.

— **Razmejitve med Jugoslavijo in Italijo.** Razmejitvena dela med našo državo in Italijo v triglavskem pogorju bodo v kratkem končana, ker je sporazum v glavnem že dosežen. Odprto je samo še vprašanje vrha Triglava. Po dosedanjem sporazumu bo tekla meja od Škrbine nad Bohinjem do Konce v Mangartovem pogorju ob kranjsko-goriški meji. Sedem triglavskih jezer ostane naši državi. Ob Konci zapusti mejna črta staro kranjsko mejo in gre proti zapadu proti Mangartu, preko Srednje in Velike Ponce, se okrene nato proti koti 1840 proti jugovzhodu, pustivši Malo Ponco na našem ozemlju, do kote 1129, kjer se obrne zopet proti zapadu in se okrene v vijugah v smeri Klanjskih jezer, kjer prereže južni kot spodnjega jezera tako, da pripade Jugoslaviji ter gre končno v skoro ravni črti preko kot 859 in 851 na avstrijsko mejo. Po tem sporazumu bi kolodvor v Ratečah, ki je sedaj v italijanskih rokah, pripadel naši državi.

— **Ljubljanska porota.** Dne 10. septembra se prične pri ljubljanskem deželnem sodišču tretje letošnje porotno zasedanje. Obravnavalo se bo o naslednjih kazenskih slučajih in sicer dne 10. septembra: Maks Kristofič, Josip Luznar in Ivan Završnik, posilstvo; dne 11. septembra: Florijan Drčar, izsiljevanje, goljufija in tatvina, nadalje Josip Cizelj, tatvina in Josip Ložar, težka telesna poškodba; dne 12. septembra: Fran Bizjak, Josip Kisel in Leopold Resnik, težka telesna poškodba ter Anton Lotrič, goljufija; dne 13. septembra: Franc Spacal in Josip Babnik, posilstvo; dne 14. septembra: Josip Mervar in Ivan Gornik, poneverba; dne 15. septembra: Jurij Košir, težka telesna poškodba in Marija Prebiševa, tatvina.

— **Kralj Aleksander v keramični tvornici v Libojah.** V torek, dne 28. avgusta dop. proti 11. uri se je peljal kralj Aleksander v avtomobilu skozi Petrovče v Liboje, kjer si je ogledal obe keramični tvornici. Kralju sta tvornici silno ugajali, zlasti mnogobrojni izdelki v skladiščih, kjer si je izbral razne posode. Po ogledovanju je kralj s spremstvom obedoval v salonu tvorniškega upravitelja. Družba bo dala v lastni tvornici izvršiti spominsko ploščo na visoki obisk in jo vzdala na vidnem mestu.

— **Obmejna konferenca v Mariboru.** Dne 15. septembra se prične v Mariboru konferenca zastopnikov Jugoslavije in Avstrije, ki bo razpravljala o olajšanju obmejnega prometa. Name-

Somišljeniki, prispevajte v tiskovni sklad!

rava se razširiti obmejno cono in pravico ribolova v Muri, ustvari pa naj se tudi temelj za trgovinsko pogodbo med Avstrijo in Jugoslavijo. Vsaka država odpošlje po tri zastopnike.

— **Podržavljenje južne železnice.** S 1. septembrom je država prevzela upravo južne železnice. Prometni minister dr. Velizar Jankovič je izdal ob tej priliki proglas, v katerem sporoča, da se prevzete južne železnice v državno upravo vrši po pravu in duhu sporazuma, zaključenega 29. marca t. l. v Rimu med zainteresiranimi državami in predstavniki družbe južne železnice. Razglas naglašja med drugim, da se bo obdržalo na svojih dosedanjih mestih vse osebje, ki se je na dan prevzemanja teh železnic nahajalo v službi, ako bo lojalno in vestno vršilo svoje dolžnosti. Osebje bo obdržalo vse pravice in prejemke, katere je uživalo pod upravo družbe južne železnice, toda ker postane državno osebje, zadobi s tem tudi nove pravice in vse nove prejemke in materialne koristi, katere nudi novi zakon o državnem prometnem osebju. Novi zakon o državnem prometnem osebju je minulega meseca že prešel sekcijo zakonodajnega odbora in čaka samo na definitivni votum v narodni skupščini po kratkem postopku. Z njim bodo vsi novi — povečani prejemki zagarantirani železniškemu osebju že od 1. oktobra t. l. kakor tudi vsem drugim državnim uslužbencem. Od trenutka prevzemanja preneha vsaka nadaljna funkcija dosedanjega ljubljanskega obratnega ravnateljstva južne železnice. Vse njegove funkcije preidejo pod „Državno upravo južne železnice“, ki bo imela svoj sedež v Ljubljani. Na čelo Državne Uprave je postavljen dosedanjí pomočnik generalnega direktorja ministrstva za promet Evžen Deroko, z značajem generalnega državnega direktorja južne železnice. Njemu je prometni minister pridellil gg. Ivana Hribarja, bivšega namestnika za Slovenijo, Jovana Gjuriča, inspektorja ministrstva za promet, dr. Jakoba Borke, inspektorja generalne direkcije in Srečka Benedeka, inspektorja direkcije državnih železnic v Zagrebu, kot pomožne in posvetovalne organe.

— **Stavka v mariborskih železniških delavnicah.** V Mariboru je izbruhnila pretekli teden v delavnicah južne železnice stavka. V delavnicah južne železnice je namreč že precej časa vpeljana čezurno in akordno delo, katero pa dobe le nekateri delavci, ki s tem precej več zaslužijo kakor večina drugih, ki tega dela ne dobe. Povprečno zaslužijo le po 3000 do 5000 K z družinskimi dokladi vred; oni, ki imajo čezurno delo, pa dosežejo do 11.000 kron mesečno. 28. avgusta je večina delavcev — nad 1000 ljudi — naenkrat navalila na one holje plačane ter jim onemogočila nadaljnje delo. Iz tega spopada pa se je spontano razvilo resno mezdno gibanje. Delavstvo je zapustilo delo in speročilo rav-

nateljstvu v Ljubljani, da se poprime dela šele tedaj, ko jim izplačajo enkratni nabavni prispevek 1000 Din, odpravijo čezurno in akordno delo, tako da bodo vsi enako zaslužili in ko odpravijo militarizacijo.

— **Surov napad na orožnike.** Listi poročajo o groznem zločinu, ki ga je izvršilo zaslepljeno prebivalstvo v Zgornji Bistrici v Prekmurju. Trije civilno oblečeni orožniki so zasledovali nekega roparja, ki je zbežal iz zaporov. Prišli so v vas, kjer se je ta skrtil, toda prebivalstvo jih je iz zasede napadlo in preteple na živinski način. Odpeljali so jih nato v Dolno Lendavo, kjer so jih ostali orožniki osvobodili in spremljevalce aretirali. Eden orožnikov je umrl za zadobljenimi ranami, druga dva pa se borila s smrtjo. Vsi trije orožniki so Slovenci. Sodijo, da je zločin posledica mažarske propagande med prekmurškimi Slovenci.

— **Razpust občinskega odbora v Novem mestu.** Pokrajinska uprava je dne 27. avgusta razpustila mestni občinski odbor v Novem mestu ter imenovala za gerenta drja Viktorja Gregoriča, okrajnega zdravnika, za prisednike gerentskega sosveta pa Josipa Ogorevca, trgovca (obenem za gerentovega namestnika), Ferda Buka, brivca, Miho Podbevška, čevljarskega mojstra, Adolfa Pau-serja, posestnika, Franca Udermana, davčnega upravitelja, Ivana Mejaka, davčnega uradnika, Antona Lampeta, ključavničarskega mojstra, Edmunda Kastelica, posestnika, Josipa Koširja, posestnika in trgovca, Petra Poljanška, višjega finančnega paznika v p., Vlada Vojsko, poštnega uradnika — vse v Novem mestu in Josipa Zurca, posestnika in gostilničarja v Kandiji.

— **Zakon o ureditvi duhovniških plač** pripravlja ministrstvo ver. Zakonski načrt je že izdelan in v kratkem bo predložen ministrskemu svetu in na to skupščini.

Državna poljedelska banka.

Svoječasno smo že poročali, da namerava sedanja vlada osnovati državno poljedelsko banko. Sedaj objavljamo načrt zakona, ki ga bo vlada predložila jeseni narodni skupščini v razpravo in odobritev. Ker je ta zakon velike važnosti za naše narodno gospodarstvo in zlasti za naše kmetijsko gospodarstvo, ga objavljamo v celoti, ker smatramo za potrebno, da pozna naše kmetstvo prebivalstvo temeljito one zakone in ustanove, ki se tičejo predvsem njegovih gospodarskih koristi.

Načrt zakona o državni poljedelski banki se glasi:

Člen 1. Z namenom pospeševati poljedelstvo in podpirati poljedelce se ustanavlja državna poljedelska banka.

Člen 2. Osnovni kapital banke znaša 100.000.000 dinarjev, ki ga ji izda finančni minister z ozirom na njeno potrebo, a nadalje v roku treh let.

Razen gornje vsote se da banki vsa o leto:

1. 30% od čistega dohodka razredne loterije;

2. 30% od vsote, ki jo daje državi Narodna banka od svojega čistega dohodka;

3. 30% od vsote, ki jo daje državi državna hipotekarna banka od svojega čistega dohodka;

4. 10% iz čistega dohodka pošt-nih hranilnic;

5. gotovina, dobljena od likvidacije prejšnje ziratne banke v Skoplju;

6. z državnim proračunom odobrena podpora banki.

Čl. 3. Državna poljedelska banka bo dajala posojilo samo poljedelcem.

Posojilo more biti:

1. Kratkoročno, ako se vzame:

a) za nabavo gnojil, krme, semenja, za obdelavo zemlje, za obdelavo materiala, koristnega za nego posevkov in živine;

b) posojilo za setev, žetev, izvrševanje in poravnanje drugih tekočih stroškov na posesti;

c) posojilo za prehrano prebivalstva v času slabe letine.

Ta posojila se morajo vrniti najdalje 8 mesecev po izvršenem poslu.

2. Srednjeročno, ako se vzame za nabavo živine, orodja, materiala, za povzdigo vinogradov in sadovnjakov, za nakup zemlje, za združenje svojih zemljišč, za popravilo poslopij.

Vsa ta posojila se imajo vrniti tekom 10 let v enakih letnih odplačilih.

Ta posojila do vsote 6000 dinarjev dovoljuje okrajna kreditna uprava nad to vsoto pa upravni odbor banke.

3. Dolgoročno posojilo, ako se vzame za nakup zemlje, odplačilo dolgov na zemlji, za razširjenje gospodarskih poslopij.

Ta posojila se dajejo na podlagi hipoteke in se imajo vrniti v roku 30 let z enakimi letnimi odplačili.

Dolgoročna posojila dovoljuje upravni odbor, ko izreče svoje mnenje okrajna kreditna uprava.

Čl. 4. Posojila se dajejo:

a) Na obligacije z najmanj tremi poroki do vsote 3000 dinarjev. Poroki so odgovorni solidarno z dolžnikom.

b) Na živino ter poljedelsko orodje in stroje do vsote 10.000 dinarjev.

c) Na državne vrednostne papirje ali od države zajamčene do 15.000 dinarjev.

Minister za kmetijstvo in vode pa more po zaslišanju upravnega odbora banke s svojim pravilnikom to tudi drugače urediti.

Člen 5. Visokost obresti določa ministrski svet na predlog ministra za kmetijstvo in vode po zaslišanju upravnega odbora državne hipotekarne banke.

Člen 6. Za posojila, ki niso vrnjena v določenem roku, plača dolžnik kot kazen še 4% obresti poleg dogovorjenih obresti.

Člen 7. Za posojila na obligacije, katerim je potekel rok in dolžnik ni povrnil blaga, bo zahtevala državna poljedelska banka povračilo sodnim potom. Sodišča so dolžna, da smatrajo in rešujejo take zahteve kot nujne, a izvršitve vrši državna poljedelska banka sama po naredbah, ki veljajo za državno hipotekarno banko.

Člen 8. Banka ima prvenstveno pravico do zastave imetja, orodja, živine, semenja in drugih predmetov, nabavljenih s posojilom iz državne poljedelske banke.

Člen 9. Banka ima pravico v slučaju, ako dolžnik svoj dolg ne plača v roku, da se odškoduje sama iz predmetov, ki so ji dani kot zalog. Ako se dolg ne pokrije popolnoma, zahteva banka ostanek sodnim potom.

Člen 10. Banka more prepustiti predmete, ki ji služijo kot zalog, dolžniku v upravo in varstvo. Dolžnik ne sme teh predmetov poškodovati ali odprodati brez dovoljenja banke, dokler ne vrne dolga, ker odgovarja v nasprotnem slučaju po določbah kazenskega zakona.

Člen 11. Dolžnik, ki ne vrne v določenem roku posojila, more dobiti novo posojilo samo s sklepom glavnega bančnega odbora. Za tak sklep je potrebna večina dveh tretjin članov uprave.

Člen 12. Ako se dokaže, da dolžnik ni porabil posojila tako kakor je ravedel v prošnji, temveč za popolnoma druge namene, izgubi pravico na novo posojilo najmanj za tri leta.

Člen 13. Državno poljedelsko banko upravlja upravni odbor 12 oseb. V upravni odbor imenuje minister za kmetijstvo in vode 6 članov, državni svet 1, Narodna banka 1, državna hipotekarna banka 1, glavni zadružni savez 3.

Upravni odbor voli iz svoje srede po dva kandidata za predsednika in po dva kandidata za podpredsednika upravnega odbora. Minister za kmetijstvo in vode potrdi enega od predlaganih kandidatov.

Člen 14. Minister za kmetijstvo in vode imenuje nadzorstveni odbor petih oseb, ki nadzira delo uprave. Ravnatelj uprave in ostale predlagajo uprava, a minister potrjuje.

Čl. 15. Po končanem 4. oziroma 5. in 6. letu odstopijo po 4 izžrebani člani uprave, ter se njihova mesta izpopolnijo na isti način, kakor so odstopili imenovani. Pozneje odstopajo redno člani, ki so dopolnili tri leta.

Člen 16. Po 3 letih odstopita dva izžrebana člana nadzorstvenega odbora, koncem četrtega leta pa še dva člana, a koncem petega leta tudi zadnji član. Pozneje odstopajo redno člani, ki so dopolnili 3 leta.

Čl. 17. V vsakem okraju (srezu) se ustanovi okrajna kreditna uprava štirih oseb. Načelnik finančne uprave ali njegov zastopnik je obenem načelnik okrajne kreditne uprave, a njena dva člana voli okrajni odbor početkom januarja vsako leto in sicer za vsako občino po dva člana in dva namestnika. Četrty član je okrajni ekonom ali šolski nadzornik, ki ga postavlja minister za kmetijstvo in vode. Za polnomočen sklep okrajne kreditne uprave je potrebna večina glasov.

Čl. 18. Upravni odbor državne poljedelske banke ima poleg ostalega dela resno skrbeti, da okrajne kreditne uprave pravilno poslujejo, radi česar pošilja od časa do časa revizorje, da pregledujejo delo okrajne kreditne uprave. Vsako nepravilnost javijo ministrstvu za kmetijstvo in vode, a za zlorabe toži ali sam neposredno sodišču ali pa poroča ministrstvu za kmetijstvo in vode, da dotične zamenja in izroči sodišču.

Čl. 19. Načelnik okrajne kreditne uprave ima dolžnost, ako zapazi nepravilno poslovanje članov odbora, izvoljenih od okrajnega odbora, da zahteva od okrajnega odbora njihovo zamenjavo, ako pa bi okrajni odbor ne sprejel njegove zahteve, da to naznani ministru za kmetijstvo in vode, ki v tej stvari odloča. Ako bi se zgodila nepravilnost pri članu, ki ga imenuje minister za kmetijstvo, poroča o teh nepravilnostih ministru.

Člen 20. Služba članov okrajne kreditne uprave je prva tri leta častna izvzemši tantijeme, ki jih člani dobivajo, ako pokaže okrajna kreditna uprava uspeh v svojem poslovanju. Kasneje bo odločil ministrski svet, ali ostane družba okrajne kreditne uprave častna ali pa se poleg tantijem še posebej nagraduje.

Člen 21. Upravni odbor je dolžan predložiti vsakih 6 mesecev obširno

poročilo ministru za kmetijstvo in vode z mnenjem nadzorstvenega odbora.

Člen 22. Glavna državna poljedelska banka sprejema tudi denar v hranitev.

Člen 23. Državna poljedelska banka more po odobritvi ministrskega sveta obligacije, na katere ima pravico, prodati ali pa dati v zastavo.

Člen 24. Proračun državne poljedelske banke določa upravni odbor, a odobruje minister za kmetijstvo in vode. Državna poljedelska banka se vzdržuje iz svojih dohodkov.

Člen 25. Državna poljedelska banka se oprošča vseh davkov in državnih naklad.

Člen 26. Čisti dohodek državne poljedelske banke, ki se pokaže koncem leta, se razdeli prvih pet let nastopno: 85 odstotkov gre za ustanovitev rezervnega fonda, 5 odstotkov na račun tantijem članom upravnega in nadzorstvenega odbora, 5 odstotkov članom okr. kreditnih uprav, ki bodo pokazale uspeh, a 5 odstotkov uradnikom drž. poljedelske banke.

Člen 27. Rezervni fond se more uporabiti samo, ako pokaže letni obračun izgubo, za pokritje te izgube.

Člen 28. Minister za kmetijstvo in vode je pooblaščen, da sme po petih letih obstoja banke razdelitev čistega dobička banke v sporazumu z upravnim odborom in po sklepu ministrskega sveta drugače urediti.

Člen 29. Ako bi upravni odbor ali okrajne kreditne uprave dajale posojilo osebam, ki niso poljedelci, se odgovorne osebe kaznuje sodno z globo od 200 do 10.000 dinarjev, se odstavijo s svojega mesta in izgube državlansko čast.

Člen 30. Občinski odbori so dolžni dajati potrebna pojasnila banki in okrajnim kreditnim upravam glede prosilcev kredita in glede položaja dolžnikov. Za nerednosti v tem pogledu so določene kazni od 50 do 300 dinarjev v korist rezervnega fonda poljedelske banke, katero kazen izreka sodišče prve stopnje.

Člen 31. Državna poljedelska banka je državna ustanova ter predstavlja njen kapital in rezervni fond imovino države.

Člen 32. Podrobnejša določila o poslovanju državne hipotekarne banke, okrajnih kreditnih uprav in njihovega osebja, visokost posojila na zastavljene stvari in način cenitve predpiše minister za kmetijstvo in vode s pravilnikom.

To je zakonski načrt državne poljedelske banke. Misel ustanovitve državne poljedelske banke, ki bi dajala kmetu v slučaju potrebe posojila za primerno nizko obrestno mero, je

dobra, dasi so kreditni odnosi naši kmeta na primer v Sloveniji že precej urejeni s samopomočjo. Zakonski načrt pa prepušča vladi oziroma ministru za kmetijstvo in vode preveč obsežen delokrog in vpliv, med tem ko nima kmeti stan v upravi banke, ki je predvsem njemu namenjena, zadostnega vpliva in zastopstva. Med dvanajstimi člani glavne uprave banke ima kmeti stan na primer samo tri zastopnike, ki jih voli osrednja zadružna zveza. To je odločno premalo, če se pomisli, da imenuje minister za kmetijstvo, ki je edno eksponent stranke, ki je slučajno na vladi, kar polovico članov, ostale korporacije, ki pa so tudi odvisne od vsakokratne vlade, kakor državni svet, Narodna banka in državna hipotekarna banka pa po enega člana. Minister imenuje tudi predsednika in podpredsednika upravnega odbora izmed predlaganih kandidatov, poleg tega pa še ves nadzorstveni odbor petih članov. V tem tiči nevarnost, da postane državna poljedelska banka ustanova, odvisna od stranke, kateri pripada vsakokratni minister za kmetijstvo in vode, da se bodo dovoljevali krediti kmetom in upravljal kmeti denar, kakor to odgovarja strankarskim interesom dotične stranke, ne pa resničnim gospodarskim potrebam. Državna poljedelska banka pa je prevažna ustanova za naš kmeti stan, da bi se smela izročati njena uprava ljudem, odvisnim od stranke, ki je trenutno na vladi. Radi tega bi moral imeti na uravo take banke več vpliva kmeti stan po svojih stanovskih, gospodarskih ali občinskih ustanovah. Tudi v okrajnih kreditnih upravah ni kmeti stan tako zastopan, kakor bi bilo potrebno. V te okrajne uprave smejo kmeti občine voliti samo po dva člana, medtem ko je načelnik te uprave državni uradnik in sicer šef okrajne davčne administracije, četrti član pa je zopet drž. uradnik, to je okrajni ekonom ali pa šolski nadzornik! Kaj naj ima pri podeljevanju kreditov opraviti šolski nadzornik, je popolnoma nejasno. Šolski nadzornik je morebiti lahko dober šolnik, nikakor pa ni rečeno in nikjer zajamčeno, da se spozna na kmeti potrebe, da pozna gospodarske potrebe posameznih kmetov. Če pa jih pozna ter hoče vršiti pošteno in pravilno svojo službo v okrajni kreditni upravi, kakor to predpisuje zakonski načrt, potem ne more izvrševati redno svoje glavne službe kot šolski nadzornik, v kateri ima dovolj posla, ako jo hoče vestno opravljati. Šolski nadzornik bi bil seveda navezan na informacije svojega podreje-

nega učiteljstva, pri čemer nastaja seveda veliko vprašanje, ali bi bilo v interesu učiteljskega stanu in njegovega ugleda, da bi dajalo državnim oblastem, v katerih je tudi zastopnik davčne oblasti, podatke o gmočnih razmerah občanov, med katerimi živijo. Menimo, da bi tako informiranje bilo v mnogih slučajih povod nepotrebnim nesoglasjem, kar bi le škodovalo ugledu šole.

Zakonski načrt tudi določa, da so mesta v okrajni kreditni upravi častna, da dobivajo njeni člani samo gotove tantijeme in da bo ministrski svet kasneje določal, ali se naj članom okrajne uprave nakažejo še kakšne posebne nagrade. Ni povedano, v kakem obsegu se bodo nakazovale tantijeme, in za napako smatramo tudi to, da ima ministrski svet sklepati o posebnih nagradah. Vse to bi moralo biti natančno določeno v statutih oziroma zakonu o poljedelski banki, ker smatramo za popolnoma pogrešeno, da je ta zadeva izročena samovolji vlade, ki lahko na ta način zvišuje in znižuje nagrade, kakor se ji zdi in kakor ji prija s strankarsko-političnega stališča. Mi smo načeloma proti vsakemu izrabljanju občekoristnih ustanov za enostranske namene, za to se nam ta točka ne dopade. Isto velja tudi za točko, ki pravi, da je minister za kmetijstvo in vode pooblaščen po petih letih obstoja banke drugače urediti razdelitev čistega dohodka banke, kakor je prvotno določeno v zakonu, četudi sporazumno z upravnim odborom in po sklepu ministrskega sveta.

Po tem zakonskem načrtu bi bil aparat državne hipotekarne banke popolnoma birokratičen brez zadostnega vpliva ravno onega stanu, ki bi mu bila ta ustanova namenjena. Menimo, da bi se dala uprava poslovanja banke organizirati na bolj demokratičen način, ne da bi pri tem trpele koristi države in ne da bi bil ogrožen zadosten vpliv vlade s svojim vetom.

To je samo nekaj pripomb. Posebno poglavje pa tvori vprašanje višine posojil, katera smejo dovoljevati okrajne kreditne uprave in osrednji odbor banke. Nam se zdi v zakonskem načrtu določena meja višine posojil z ozirom na današnjo vrednost denarja prenizka, zlasti še z ozirom na to, da zahteva zakon itak sigurno jamstvo za vsako posojilo.

Edina resnična dobrota nove državne poljedelske banke bi bila ta, da bi dovoljevala posojila kmetu po nizki obrestni meri, kar bi ji bilo mogoče, ker bi bila oproščena vsakih davkov ter bi dobivala prispevke od raznih državnih ustanov kakor od

razredne loterije, poštnih hranilnic itd. S tega stališča je treba ustanoviti državne poljedelske banke po pravljati.

Za sedaj se še ne spuščamo v podrobnejšo razpravo, ker imamo pred seboj samo načrt, ki ga je šele treba uzakoniti. Opozoriti smo hoteli samo na važnost tega zakona za naše kmetijsko gospodarstvo. Sedaj so taki časi, da nima slovenski kmet nikjer zaščitnika svojih gospodarskih koristi, dasi se pripravljajo stvari, ki bodo globoko posegle v njegove življenske razmere. Naši poslanci se raje pečajo s praznimi frazami in obljubami, dasi bi imeli v obrambi in zaščiti gospodarskih koristi kmetijskega ljudstva dovolj resnega posla, kar nam kaže že zgoraj navedeni načrt zakona o državni poljedelski banki, za katerega le želimo, da bi bil uveljavljen tako, kakor najbolje odgovarja kmetiskim potrebam.

Dopisi.

d Iz Gorenjskega. Poslanec Brodar pripoveduje na shodih, da je on posredoval in znižal carino na fižol od 8 K na 2 K, za krompir pa dosegel, da je ista popolnoma odpravljena. Kolikor nam je znano, je bil ves jugoslovanski klub pismeno naprošen, da za perečo zadevo intervenira. Baje je podpisal to vlogo tudi poslanec Pucelj, zato si ta uspeh tudi po pravici lasti on, oziroma njegova stranka. Kdo ima prav? Skoraj gotovo oba. Čudno je in si ne moremo tolmačiti, zakaj Italija dovoljuje uvoz fižola, krompirja pa ne, dočim je isti dovoljen iz češkoslovaške države, a ne iz jugoslovanske. Gorenjski krompir je star znanec na trgu v Trstu, in je brez konkurence. Leta 1920 je bilo samo iz postaj Kranj in Škofja-Loka odposlanih 600 vagonov. Koliko pa šele v Pulj in Reko! Letos smemo z gotovostjo, ker letina kaže jako dobro, računati najmanj 800 vagonov, če bi bil izvoz dovoljen. Če računamo ceno samo K 1.50 višje, kolik bi bil promet in kolik dohodek! 800 vagonov po 4 K bi bil znesek 3.200.000 K. In to tuj denar, ki bi ga plačal samo Trst! Domač trg, zlasti industrijski kraji bi ne bili radi tega nič prikrajšani. Glavna naloga poslancev, če imajo kaj srea za kmečko ljudstvo, mora biti pri pogajanju in sklepanju trgovinskih pogodb z Italijo, doseči prost izvoz naših kmečkih pridelkov zlasti krompirja. Kaj pomaga dobra letina, ako pa radi nesrečnih pogodb, ne bomo mogli prodati tega

pridelka? Kdo naj plača visoke davke? Države dolžnost je skrbeti za izvoz, če hoče od nas imeti — plačane davke.

GOSPODARSTVO.

g Kit za sode. Ako sod nima težkih poškodb in je le izsušen ali ima majhno razpoklino na dogi, se z uspehom uporablja t. zv. kit za sode, ki se napravi iz 25 delov loja, 20 delov voska, 40 delov svinjske masti in 25 delov presejanega lesnega pepela, kar se dobro zmeša in se poškodovano mesto na sodu zamaže.

g Madeži črnega vina. Pomoči terilo za 24 ur v gorko mleko, potem ga izperi v hladnem lugu. Ali: zažgi malo žvepla in ga ži nad dimom z vodo pomočene madeže. Potem operi perilo.

g Sredstvo proti rjastim lisam v perilu. Zavri limonovega soka in finega namiznega olja, vsakega polovico, pomoči suh rjast madež v to vrelo tekočino in takoj izgine rja.

g Kopriva kot zdravilo. Na Švedskem se rabi kopriva kot sredstvo proti slabokrvnosti. Spomladi se naberejo korenine in stebila, se skuhamo, ta voda se pije. Ako so korenine suhe se vzame na 1 l vode pest korenin, ki se vržejo v vodo. Od te tekočine se vzame na dan po eno ali več skodelic.

g Pik komarja. Pik komarja postane mnogokrat vzrok raznih bolezni. Ako te vpiči komar je treba takoj ranico drgniti z milom. Tudi govedo je treba čuvati pred komarji, to se pa stori tako, da se dlako nadrgne z orehovim listjem. Posebno v močvirnih krajih je treba paziti, ker tam se nahaja največ komarjev.

g Uradni tečaji tujim valutam za mesec september so sledeči: napoleon 335 Din, turška zlata lira 378 Din, funt sterlingov 410 Din, dolar 90 Din, 100 franc. frakov 510 Din, 100 švic. frankov 1630 Din, 100 drahem 160 Din, 100 lir 390 Din, 100 nemških mark 0.002 Din, 100 čsl. kron 270 Din, 100 nemško avstrijskih kron 0.55 Din, 100 lej 42 Din, 100 levov 80 Din, 100 peset 1210 Din, 100 holandskih goldinarjev 3600 Din, 100 avstr. kron 0.12 Din, 100 poljskih mark 0.04 Din.

g Vrednost denarja V Curihu velja 100 dinarjev 5 švic. frankov 90 centov. Na zagrebški borzi stane 1 dolar 93 do 93.75 dinarjev, 1000 avstr. kron 1.34 do 1.35 dinarjev, 1 češkoslov. krona 2.78 dinarjev, 20 kronski zlat 350 dinarjev, 1 švic. frank 17.05 do 17.15 dinarjev, 1 ital. lira 4.04 do 4.06 dinarjev.

**Naročajte in razširjajte
„Ljudski tednik“!**

III. Ljubljanski velesejem.

Ljubljana, trgovsko in kulturno žarišče Slovenije, doživlja svoj III. velesejem. Prireditelj je bila otvorjena v soboto dopoldne, popoldne pa jo je obiskal kralj Aleksander, ki si je jako pozorno ogledal vso razstavo in je bil zadavljen nad močjo in velikim porastom naše domače trgovine, industrije in obrti. Od poedinih razstavljalcev si je želel podrobnih informacij in se spuščal z njimi v stvarne pogovore. Od hrvatskih tvrdk mu je posebno ugajal ličen paviljon zagrebške tvrdke Grubič in Drobac, v katerem se je mudil čez pet minut. Zahteval je tudi cenik in izjavil, da je treba domačo industrijo in trgovino ščititi. Kakor znano, proizvaja tvrdka Grubič in Drobac laščilo za čevlje „Admiral“ in čistilo za kovine „Gidol“.

Kupčije so se začele sklepati celo že v petek pred otvoritvijo in so nekatere tvrdke že ta dan napravile lepe zaključke, posebno fabrikanti lesne industrije. V ponedeljek pa so se delali lepi zaključki in kartonažni stroki, železnini in elektrotehniki. Tudi razstavljalci tekstilne stroke, posebno volnenih izdelkov, se zelo pohvalijo. Lokomobile na sejmišču in drugi veliki stroji, ki so razstavljeni na sejmišču, so že vsi razprodani; razstavljalci poljedelskih strojev pa so dobili velikanska naročila. Točne slike kupčijskih zaključkov danes še ne moremo objaviti, storili pa bomo to v naši prihodnji številki. Vidi pa se že danes, da je letošnji ljubljanski velesejem eklatanten primer sposobnosti jugoslovanske industrijske in trgovske premoči in naši trgovini. Ta prireditelj je najrealnejši manifest našega osvobođenja izpod jarma tuje industrije, tehnike in trgovine, ki nas je dosedaj žal še deloma kakor polip izsesavala, posebno v južnih krajih države. Na ljubljanskem velesejmu zapazi vsak obiskovalec, da v industrijski Sloveniji in trgovini ni več veliko tujega kapitala, ampak da je slovenska industrija, obrt in trgovina v rokah domačih ljudi. Tudi obisk velesejma je navzlic temu, da je začelo motiti deževno vreme za dovolj, ter je bilo doslej okrog 100.000 obiskovalcev.

Upamo, da bo ta eminentna narodno-gospodarska prireditelj vsestransko najbolje uspela.

— Čevlje kupujte od domačih tovarnen tvrdke Peter Kozina z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na debelo in drobno Ljubljana Brešt. 20, ter Aleksandrova cesta št. 1.

Trgovina v stari Ljubljani.

Ljubljana je bila že od nekdaj važno trgovsko mesto. Lepe in trdne rimske ceste so spajale severne pokrajine z južnimi. Po njih so se pomikali težko obloženi vozovi z raznim blagom. Pa tudi Ljubljana je bila važno prometno sredstvo, ker je plovna že od svojega izvira (Vrhnika). Blago, katero so pripeljali iz Italije in je bilo namenjeno severnim deželam je pa prišlo po suhem čez Hrušico ali Planino na Vrhniko, odtod pa po Ljubljanci v Savo. Ni čudno, da je rastlo blagostanje ljubljanskih trgovcev, kar pričajo v Ljubljani obogateli trgovci. Peter Berlach, Peter Baldaviz in Jakob Schell pl. Schellenburg. Prvi je iz svojih bogatih sredstev dal sezidati leta 1043. sirotišnico za dečke, drugi je ustanovil leta 1073. cerkvico, posvečeno sv. Filipu, ki je stala na sedanjem Vodnikovem trgu, zadnji pa je ovekovečil svoj spomin z zidanjem sedanje uršulinske cerkve in z njo združenim samostanom leta 1813.

Natančnih podatkov o ljubljanskem trgovstvu v srednjem veku imamo kaj malo, znano pa je, da je živel v tem času v Ljubljani mnogo židov, ki se gotovo niso naselili v našem mestu v zabavo, ampak so odjemali zaslužek domačinom. Leta 1213. so na novo postavili in dragoceno opremili svojo sinagogo, ki je stala na sedanji Židovski stezi, ali pa v Židovski ulici ter pričala o njihovem bogastvu. Židje se niso pečali samo s kupčijo, ampak tudi z meničnimi posli in oderuštvo. Zato so jih domači trgovci silno sovražili in iskali prilike, da se jih iznebe. Leta 1290. je preminul v mestu neki otrok. Kaj hitro so kristjani navalili krivdo na žide, zato se je vnelo hudo preganjanje židov, vsled česar se je marsikateri žid preselil na oni svet. Drugi pa so se izselili. Enako preganjanje je bilo tudi leta 1515. L. 1762. kakor tudi v letih 1783. in 1798. jih najdemo zopet v Ljubljani. Ljubljanski trgovci so se obrnili do cesarja s prošnjo, naj zabrani židom zopet naselitev v mestu. Cesar je ustregel tej prošnji in do leta 1809. ni bilo najti židovskih trgovcev v Ljubljani. Tega leta pa je s Francozi vred prišel žid v naše mesto.

Ljubljanski meščanje so se morali sami braniti proti Turkom, zato so obzidali mesto s tesnim obzidjem. Služiti si torej niso mogli svojega kruha s poljedelstvom, ampak s trgovino in obrtjo, kajti trgovstvo in obrt so bile vedno meščanske pravice. Takratni vladar je že leta 1360. prepovedal vse nedeljske sejme na

deželi, ter dovoljeval prosto trgovati tudi preko mej ožje domovine. Vsakovrstno blago so smeli prevažati, samo ptujskega vina ne. Ptuj je imel stare trgovske pravice, ki so mu varovale domače pridelke pred težjo konkurenco. Kmetje so naravnost drli v Ljubljano s svojimi pridelki. Priganjali so cele črede živine in jo pasli po pašnikih na Prulah. Blagostanje ljubljanskih meščanov je raslo. O takratnem prometu piše Valvazor tole: „Trgovina je zelo živahna, ker stoji mesto v središču raznih cežel in pošilja svoje blago na tri strani. V Italijo pošilja Ljubljana železo, volno, žito, živino in dobiva od nje svilo, sukno, sol, dišave in morske ribe. Na Hrvaško izvažajo omenjeno blago in dobiva zanje kožuhovino, živino, med in drugo. Na Solnograško in Bavarsko pošilja vsako leto mnogo centov medu za pripravljanje medice. Razen tega pošilja na sever italijansko blago, dragoceno vina, živo srebro, baker in dobiva za to volno, ustrojeno usnje in druge za domače gospodarstvo potrebne reči. Dobičkonosnega trgovstva so se poprijeli tudi plemenitaši in duhovniki, ki so osnovali okoli graščin in cerkev nove sejme in s tem privabili v deželo tujce, vsled česar je prišlo kaj malo blaga na ljubljanski trg. Leta 1461. je bilo zaukazano, da se mora vse blago prinašati na prodaj v mesta in trge, a ta naredba je kaj malo izdala. Plemenitaši so sami pokupili pridelke ter jih prodajali tujim trgovcem. Pri tem sta bila oškodovana kmet in meščan. Prvi je moral za slepo ceno prodajati blago svojemu gospodu, zadnji pa je vsled malega dovoza blaga v mesto, moral isto drago nakupovati.

Za Ljubljano je bil trgovski stan velikega pomena. Pomisliti je, da je takratno ljubljansko meščanstvo največ prispevalo k napravi in vzdrževanju mestnih utrd, stolpov, mostov in vodnjakov. Brez trgovcev bi ostali meščani, ki so bili po večini rokodelci in obrtniki, teh naprav ne mogli vzdrževati.

Takratni vladar Friderik IV. je izdal nov patent proti kmetskemu trgovstvu, v katerem je prepovedal, da se ne sme na kmetih drugače trgovati, kakor ob navadnih starih sejmih. Za izgube, ki jih je imelo ljubljansko prebivalstvo vsled kmetskega trgovstva, je podelil Friderik IV. Ljubljančanom leta 1471. pravico pobirati mostnino od vsakega tovarnega konja, ki je bil prigan čez Čevljarski ali Špitalski most v mesto. Ker je bila mostnina precej vi-

soka, zato je prinašala mestu lepe vsote. Mostnine niso pobirali samo na obeh mosteh, ampak tudi pri mestnih vratih, kjer so bile natakne pušice, v katere so devali mestni uslužbenci denar. Iz teh dohodkov je moralo mesto pozneje vzdržavati tudi štiri glavne ceste, ki so vodile iz mesta, namreč: Dunajsko do Save, Karlovsko do Rakovnika, Tržaško do mestne meje in sedanjo Gosposvetsko do Šiške. Poleg tega je morala mostnina kriti tudi vse stroške za javna poslopja in preskrbo zločincev. Ker pa za vse te stroške ni bilo kritja, zato so naprosili meščani nadvojvodo Ferdinanda, naj jim dovoli isto pobirati v dvojni meri. Dovolil jim je to s tem pogojem, da predstavijo mesnice, ki so nekdaj stale na Čevljarskem mostu kam drugam in postavijo na njih mesto kramarske lope. Ljubljančani so storili še več! Napravili so nov most, ki je stal 10.000 gld, nanj so postavili prostorne kramarske lope, katere so povečini zasedli čevljarji, odtod ime Čevljarski most. Iz dohodkov dvojne mostnine so se pokrivali skoro vsi mestni stroški in še nekaj denarja je preostajalo.

Drug vir dohodkov sta bila pristojbina za skladišče in mestno vago. Laški in ogrski trgovci so po kranjskih, koroških in štajerskih mestih odjedali zaslužek domačinom, zato je zaukazal cesar Maksimilijan I. leta 1503., da mora vsak tuj trgovec, ki pride v Ljubljano, shraniti svoje blago v mestnem skladišču, ki je stalo takrat za škofijo, na sedanjem Pogačarjevem trgu in sicer šest tednov ter ga ne sme drugemu ponuditi kot meščanu. Po preteku tega roka, sme blago prodati tudi nemeščanu ali ga pa odpeljati. Vse blago je bilo tehtano, za kar se je pobirala majhna pristojbina.

Ta naredba je odpodila marsikateremu tujega trgovca. Čakati šest tednov v mestu in nazadnje prodati blago po taki ceni kakor jo je ponudil meščan, se je gotovo tujcu nevspešno zdelo, zato je obrnil hrbet našemu mestu in se mu izognil na stranskih potih. Pristojbine za tehtanje so morali plačevati tudi domačini. Do leta 1777. so jo imeli meščani sami v najemu, pozneje so jo oddali nekemu tujcu za 378 gld najemnine.

Mestni magistrat je tudi pobiral pristojbine za merjenje platna, soli, žita in vina. Ta naredba je bila kaj umestna, ker je preprečila mnogo sleparij. S temi pristojbinami, ki so bile povečini v najemu, so bili kriti vsi izdatki za mestne stražnike.

Nasproti izlivu Gradaščice v Ljubljano so bila Vodna vrata. Tu so mestni uslužbenci pobirali pristojbino od peska, kamenja in lesa, katerega so prevažali od Vrhnike po Ljubljani navzdol.

Vse te ugodnosti, katere je podelil takratni vladar ljubljanskemu mestu, niso zamogle nadomestiti izgub, katere so imeli ljubljanski trgovci zaradi kmetijskega trgovstva. V Ljubljani so sejmarili do leta 1479. po dvakrat na leto in sicer o sv. Petru in Pavlu in v septembru na dan povišanja sv. Križa (14. sept.). Sejma sta trajala po 3 dni. Od tega leta dalje pa je bil vpeljan še semenj sv. Elzabete, ki je trajal 14 dni. Tržna zastava, „Franga“ imenovana, je označevala pričetek sejma. Visela je ob mestni hiši. Konec sejma pa je označeval zvon na Gradu.

Kmetijsko trgovstvo je zadalo Ljubljancem hud udarec, zato so zaprosili cesarja Ferdinanda pomoči. Ta je izdal takojmenovani „policijski red“, s katerim je bilo vsako prekupovanje strogo zabranjeno. Zopet so se pritožili plemenitaši in jemli podložnega kmeta v zaščito, češ, da kmet ne more živeti samo od zemljišča, ampak mora trgovati, ker drugače ne more plačevati davkov. Seveda pri tem plemenitašem ni bilo toliko za kmetovo blagostanje kakor za lastne koristi.

Cesarski patent z dne 23. decembra leta 1602. je popolnoma natančno označil, s katerim blagom smejo kmetje trgovati in s katerim ne. Sedem let pozneje je bilo ljubljanskim trgovcem dovoljeno, da smejo iztirati iz mesta vsakega krošnjara, ki bi prodajal ob drugem času razen ob sejmi. S kmeti na, ki trgujejo z bukovim suknom (lodnom) je postopati kakor s tihotapci. Vsi taki in enaki ukrepi pa niso mnogo pomagali, ker je deželni knez proti dobri plači oddajal oprostilna pisma tudi nemeščanom, da so zamogli trgovati kakor meščani. Ne moremo se dovolj navediti vztrajnosti ljubljanskih trgovcev pri oddaji prošnji na višja mesta. Treba je bilo prosjati in klečeplaziti okoli višjih uradnikov v Gradcu, kar je stalo obilo truda in denarja, a uspela nobenega.

Patent iz leta 1725. je prepovedal kmetijskim trgovcem prodajati in nakupovati celo mnogo takega blaga, s katerim so smeli preje tržiti. Plemenitaši so se zopet preprosto zavzeli za kmetijsko trgovstvo, ter so povdarjali, da kmet ne more živeti samo ob poljedelstvu, ampak si mora pomagati na drug način, ali pa mora zapustiti rodno zemljo ter iti po svetu kruha iskat. Pomisliti je, da so kmetje

stržili v enem letu samo za platno čez pol milijona goldinarjev. Da je dobiček šel kmetom v mošnjiček, to je čutil ljubljanski trgovec, zato se je upiral temu trgovanju z vsemi močmi. Končno je zaukazal takratni vladar Karel VI. naj pošljeta obe stranki meščanska in plemenitaška, svoje zastopnike v Gradec, kjer naj pred posebno komisijo končajo stvar s po voljnim uspehom. Komisija se je zbrala dne 15. julija 1733 v Gradcu. Plemiče je zastopal grof Barbo, ljubljanske meščane pa župan Christian. Vehementno je branil prvi plemiče in kmete, opirajoč se na velik dobiček, ki ga donaša deželi samo kupčija s platnom in ki prihaja vsemu prebivalstvu dežele v dobro. Na drugi strani pa se je toplo zavzemal župan za mestne trgovce, trdeč, da je kmetijsko trgovstvo velika izguba ne samo za mesta in trge, ampak tudi za kmeta samega, ker se je odtujil svojemu prvotnemu poslu — kmetijstvu. Konec temu prepiru je napravil cesarski patent z dne 14. decembra 1737. leta, ki je določil:

1. Trgovstvu v mestu in trgih je dovoljen vsak nakup in vsaka prodaja, izvzeti so vsi monopoli.

2. Dovoljeno je duhovščini, graščakom in njih oskrbnikom, kakor tudi podložnim kmetom, razpečavati svoje pridelke in živino.

3. Kmetom je dovoljeno privajati v mesto po deželi kupljeno ali zamenjano sol in vino, kakor tudi doma narejeno obleko in obušalo.

4. Tudi blago, katero je prejel za svoje plačilo in ga za se ne potrebuje, sme prodati.

5. Prekupovanje je kmetom strogo prepovedano.

6. Tedenski trgi so dovoljeni samo v mestih in trgih. Vasi pa, ki imajo pravico do njih, se imajo natančno izkazati s tem dovoljenjem.

7. Vsi tuji krošnjari, ki lažijo od hiše do hiše nimajo odslej več pravice do tega posla, izvzeti so le oni, ki imajo za to posebne patente. Kogar se zaloti na napačni poti proti gori omenjenim pravilom, se mu vzame vse blago. Polovica tega blaga pripade cesarju, četrtina deželni gospodski, druga četrtina pa gre onemu, ki je stvar ovadil.

Mesta so imela tudi škodo, ker je erar, vse blago, ki je bilo prineseno v mesto zadacal, kar se je po kmetih le redko zgodilo.

Vsi cesarski patenti, ki so govorili za mestne trgovce, niso dosti pomagali, kajti z raznimi pritožbami so se zamerili trgovci plemenitašem, ti so pa vplivali na merodajnem mestu v škodo trgovstvu.

V početku smo slišali, kake svoboščine so posamezni vladarji dovoljevali ljubljanskim trgovcem, ker so zadnji v prav izdatni meri prispevali k utrditvi mesta Ljubljane. Ker se je pa v teku let taktika vojevanja čudovito izpremenila, zato tudi deželni knezi niso potrebovali njih pomoči.

Z nastopom vlade Marije Terezije, kakor tudi za njenega sina Jožefa II. so zopet obnovili ljubljanski trgovci svojo prošnjo za potrditev njih združnih pravic. Zadnji je potrdil patent z dne 17. dec. 1786. leta, v katerem je ena glavnih točk ta, da se ne sme pomnožiti število trgovcev in kramarjev brez vednosti in dovoljenja gubernija. Pa tudi trgovci sami so gledali na to, kajti še do leta 1785. so imeli trgovci v mestnem zastopu glavno besedo. Tega leta je bilo v Ljubljani petnajst trgovcev in šestnajst kramarjev. Vajence so smeli imeti le trgovci. Imeli so jih pač tudi kramarji, a njih vajenci so bili usposobljeni za obrt in ne za trgovino.

Trgovci so imeli lastno zadrugo, ki je natančno določevala njih pravice in dolžnosti. Od leta 1784. so bili trgovci primorani voditi trgovske knjige.

Oglejmo si še, kje so imeli trgovci in kramarji svoje prodajalnice. Najstarejša poročila nam pripovedujejo, da so trgovci zasedli sedanji Stari trg do Tranče. Pozneje, ko se je mesto razširilo, so se naselili tudi po sedanjem Mestnem trgu. Kramarske lope so stale na Čevljarskem in Špitalskem (Frančiškanskem) mostu. Namesto zadnjih so pozneje sezidali prodajalnice v sedanji Prešernovi ulici, poleg frančiškanskega samostana. Ob sejmi so postavljali kramarji svoje lope tudi po ozkem Starem trgu, kar je promet silno oviralo.

Ljubljansko trgovino je silno povzdignila železnica, ki je dne 16. septembra 1849. leta prvič zdrdrala iz Ljubljane proti Dunaju, 28. julija 1857 pa v Trst. Moderna prometna sredstva in na vse strani razpleteno železniško omrežje, kakor tudi ugodna lega našega mesta, so napravila iz malega mesteca eno najlepših mest in važno zbirališče trgovskega sveta.

Tržne cene.

Živina. V Mariboru so bile na sejmu 28. avgusta mastopne cene za kg žive teže v Din: debeli voli 13—15, poldebili voli 11.25—12.50, plemenski 9—11, biki za klanje 10—12.50, krave klavne debele 11 da 13, plemenske 10—11, za klobase 8 do 10, molzne ni breje 9.50—12.50, mlada živina 11.50—15. Cene so nekoliko nazadovale. Meso se je tržilo: volovsko meso I. 25—27.50, II. 22—24, meso bikov, krav in telic 17—20, teletina I. 32, II. 25, svinjina 35—40.

Prešiči. Na svinjski semenj v Mariboru dne 31. avgusta se je pripeljalo 262 prešičev. Cene v dinarjih: mladi prešiči 5—6 tednov stari 200—250, 7—9 tednov 275—450, 3—4 mesecev 450—550, 5—6 mesecev 700—750, 8—10 mesecev 925 do 1150, 1 leto 1625—2100. 1 kg žive teže 20—22.50 Din, 1 kg mrtve teže 27.50—31.25.

RAZNE.

r Iz seje reparacijske komisije. Predsednik: „Nemčija lahko plača reparacije, tam je danes vsakdo milijonar!“

r Najdražji in najcenejši vojaki sveta. Stroški za vojake so v raznih državah zelo različni. Največ stane vojak v državi Kazda: 28 tisoč zlatih mark letno. Angleški stane letno 15.800, ameriški 15 tisoč 558, kitajski 12.288, v Argentini 9 tisoč, v Norveški, Švedski, Kubi in Nizozemski 8000, na Danskem 7000, japonski in švicarski 5 tisoč, izpod 5000 českoslovaški in italijanski, izpod 4000 francoski, belgijski in egiptski, izpod 3000 španski in grški, izpod 1000 zlatih mark pa v Jugoslaviji, Bolgarski, Nemčiji in ...

r Tekoča luč. Listi poročajo iz New Yorka, da je iznašel ameriški kemik Quide Blenso novo vrsto luči, ki more izvršiti popoln preobrat na polju razsvetljave. Gre za neko radioaktivno tekočino, ki more ostati brez vsakega nadomeščanja 10 do 15 let enaka ter izžareva svetlobo, ki daleč prekaša električno luč. Iznajditelj je že l. 1909. sestavil tako luč ter jo namestil v nekem rudniku, kjer je sedem let neprestano funkcijonirala, dokler jo ni uničila neka nezgoda.

r Avtomobilska nesreča lurskih romarjev. V Saint-Sauveurju, v visokih Pirenejih, je padel tovorni avtomobil z mosta, 23 oseb, ki so se nahajale v avtomobilu, je bilo ubitih. Ponesrečenci so bili identificirani za Holandece, ki so bili namenjeni na božjo pot v Lourdes.

r Ameriška mirovna nagrada. Znani ameriški pisatelj Edvard W. Bok je razpisal nagrado 100.000 dolarjev za onega Amerikanca, ki bo izdelal najbolj praktičen načrt za sodelovanje Zedinjenih držav z drugimi narodi za vzpostavitev in ohranitev svetovnega miru. Ta ameriška mirovna nagrada se bo razdelila na dva dela, prvi je

določen za najboljšo idejo, drugi pa je namenjen za praktično izvedbo te ideje. Natančne pogoje razpisa nagrade bo določilo sodišče, ki ga bodo sestavljali najuglednejši Amerikanci. Bok izjavlja v svoji napovedi, da hoče dati ameriškem ljudstvu priliko, izjaviti se o problemu, za katerega ne moremo dobiti nobenega odgovora. »Milijone Amerikancev«, pravi, »opazujejo kaleidoskopske izpremembe v današnji Evropi z nemirnostjo pričanja, da spoznavati, da pomenja temeljita izprememba Evrope obenem tudi izpremembo Amerike in da je svetovni mir sedaj naša naloga.«

r 11.000 metrov visoko v zraku. Dne 2. avgusta se je dvignil francoski aviatik Sady Lecointe na Newportovem letalu 11.000 metrov visoko v zrak. Lecointe je ponovno dosegel rekord v višinskem poletu ter ga je nazadnje 28. septembra 1921 prekosil Mac Ready, ki je dosegel višino 10.518 metrov. Poslej ni Readyja nihče posekal. Lecointe se je že dalje časa pripravljajal, da bi ovrzel rekord Readyja, kar se mu je sedaj tudi posrečilo. Ko se je Lecointe spustil na zemljo, je tožil, da ga boli nekoliko glava. Pripovedoval je, da se je dvigal v zrak 80 minut. Poletel bi še več tisoč metrov visoko, ako bi ne prenehala ena obeh steklenic s kisikom, ki ju je vzel s seboj, oddajati plin. Termometer je kazal 40 stopinj mraza, ko je dosegel približno 10.000 metrov višine. Nižina temperature v najvišji višini se ni mogla dognati, ker je vsled pritiska živega srebra v termometru počila steklena cev.

r Dvoboj med bratoma. V malem španskem kraju Capdesasso se je nedavno odigrala grozna družinska tragedija. Brata Sebastino in Paolo Adenizza sta se sprla radi neke dedščine. Ker se nista mogla sporazumeti, sta sklenila, da rešita zadevo z orožjem in sicer z ameriškim dvobojem na ta način, da streljata v temni sobi toliko časa drug na drugega, dokler ne obleži eden mrtve. Vsled strelav je prihitela v sobo 68 letna mati obeh bratov, ki jo je takoj zadela krogla, ko je prestopila prag. Tudi sosed, ki je prihitel v bližino in ki je skušal v temi ločiti bojujoča se brata, je smrtno zadela krogla. Oba brata sta kljub temu nadaljevala boj, dokler ni eden izmed obeh obležal po 20 streljih mrtve.

r Žalostna statistika. Iz Kalkute poročajo, da je bilo v preteklem letu v Indiji umorjenih od tigrov 1609 oseb, od leopardov 509, od volkov 460, od krokodilov 225 in od strupenih kač 2090.

Poravnajte naročnino!

LISTEK.

M. Hartman:

Gozdna vojna.

(Dalje.)

»Počivaj tu nekoliko, ti moraš biti že zelo trudna, ubogo dete!« je dejal Zdenko. »Nič se ne boj, sedaj ne greva naprej! Tu sva na varnem, — dušniške straže ne segajo tako daleč in grič naju dobro zakriva pred radovednimi očmi.«

Posadil je Liduško na kamen, slekel svoj suknjč in ga dal sestri, ki se je tresla od mraza. Potem je vzel svoj robec, ki ga je imel okoli vratu, zavezal ga ji okoli glave ter potisnil pod njega bogate zlate lase, ki so ji valovili okoli vrata in po tilniku. Nato je šel k studencu, ki je žuborel v bližini, prinesel vode v svojem klobuku, omil ji noge, ki so krvavele, ranjene od kamena. — »Talko, ubogo dete!« je dejal. »To bo kmalu nehalo krvaveti, in potem bo tudi pot boljša. Šla bova tu ob travniku in v pol ure sva v Občovo.«

Naenkrat se je pričel kamen, na katerem je sedela Liduška, premikati. Prestrašena je skočila pokonci, kamen se je prevrnil in iz odprtine, ki jo je pustil za seboj, je stopil Peter Bureš s ciganko. Vsa otrpnela in ne da bi bila zmožna, izpregovoriti besedico, sta se brat in sestra spogledala. Nato sta se ozrla v votlino in na obe prikazni, ki sta došli iz nje, presenečena, ker sta mislila, da se gode čarovnije, in prestrašena, ker sta se smatrala za izgubljeni.

»Torej v Občovo gresta?« je vprašal Peter Bureš zasmehljivo, zakaj čul je zadnje Zdenkove besede.

»Izgubljena sva!« je zastokala Liduška.

»Še ne,« je zaklical Zdenko in planil z iztegnjenimi rokami na Petra Bureša, da bi ga zagrabil za vrat. Ciganka pa se je vrgla kakor strela med oba in ju ločila. Zdenko je hotel preko nje napasti Petra, toda ciganka ga je objela z obema rokama, prišla ga za ramena in ga s silno močjo pahnila nazaj, da se je opotekel in da je padel s ciganko vred na tla. Medtem je Peter Bureš prijel z desno roko za pištolo, z levico pa potegnil iz oprsnika piščalko iz gamsovega rogu in zabrlilgal proti gozdu. Minuto nato se je oglašil kot odgovor strel.

„Ne uideta mi več!“ je dejal Peter Bureš mirno in hladno. In res so

kmalu prihiteli iz gozda divji lovci, ki so čuli Petrov žvižg, ter zaprli pot v Občovo, med tem ko so se zbrali nekateri v par minutah okoli svojega voditelja. Ta se je obrnil smehljaje k Liduški, ki je stala pred njim blede in potrta, ter ji dejal: „Glej, glej, Liduška, — ti si torej oni vohun, katerega smo tako skrbno iskali? Tega bi ne sodil po tvojih milih modrih očeh, tega bi ti ne verjel. In vendar bi najprej morali misliti nate, ti si pač Občovanka in naravno je, da nočeš pustiti svojih dragih rojakov v zadregi. Žal mi je zate, Liduška, ti si ljubo in dobro dete in jaz bom moral postopati s teboj kakor z vohunom.“

„Jaz nisem nikdar vohunila!“ je dejala Liduška brezupno, toda z odločnim glasom.

„Kaj pa naj bi imela potem opraviti tukaj, na pol pota med Dušnikom in Občovim, v pozni noči in sama s svojim dragim bratom, s katerim si se očitno sestala tu, da bi mu sporočila svoje vesti? Ali nisi ti hči starega Mike, kmečkega advokata?“

Liduška, ki se je bala, da bi s svojimi podrobnostmi pojasnili in pripovedovanjem, kako je prišla semkaj, spravila svojega brata v pogubo, je samo enostavno, a še bolj odločno ponovila: „Peter Bureš, jaz nisem nikdar vohunila in nisem Občovancem ničesar izdala.“

„Ti lažeš?“ je vprašal s hlinjeno jezo, četudi je že napol verjel nedolžnemu obrazu Liduške.

„Če ona govori, potem je res,“ je vzkliknila vmes Luneta, preden je odgovorila Liduška. „Liduška gotovo ne laže, — gotovo ne, — ona je dobra ter ni zmožna, da bi izdala človeka.“

Ciganka je vzkliknila to tako razburjeno, da se je Peter Bureš presečen ozrl nanjo in vprašal: „Odkod veš to, odkod jo poznaš?“

„Vsi cigani poznajo njeno hišo,“ je vzkliknila Luneta ognjevito in s prosečim glasom, „njena hiša je posvečena, nikdar ne bo ukradel cigan kokoši z njenega dvorišča, nikdar ne bo izbruhnil požar v njenem skednju, zakaj ona je dobra in usmiljena ter je prenočila že mnogo ubogih preganjanjih ciganov, ki so jih vsi drugi spodili brez usmiljenja od svojega praga. In v zadnji jeseni, ko sem prišla s svojo ubogo materjo iz Hluboša, kjer so jo pretepli do krvi radi ukradene kokoši, ko nisve več mogli iti dalje ter je moja mati krvavela iz sto ran od udarcev in psov, katere so napodili za nama iz vasi, in ko so naju hoteli napoditi dalje tudi iz Dušnika in naju izročiti pribramskemu sodišču, je naju sprejela v svoj skedenj

in nama dala toplo volneno odejo ter naju hranila, dokler ni umrla mati v njenih in mojih rokah. In potem mi je dala še denarja iz svojega lonca, da sem mogla plačati župnika ter preskrbeti materi pošten pogreb. Povedela sem to bratom in ti so to raznesli dalje skozi gozdove, preko dolin in gora, in ves Egipt ve, da mora Liduško varovati pred nadlogami in stiskami.

Peter Bureš je pogladil Luneto po laseh in jo poljubil na čelo. Ko je govorila tako ognjevito in je prosila za Liduško, je bila lepa. Celo Zdenko je pozabil, v kakem položaju se nahaja ter je gledal ganjen na ciganko, ki se je tako toplo zavzela za sestro, še bolj pa je bil začuden, ker je spoznal v njej ono ciganko, ki je hujskala Občovance na vojno ter jim obljubovala zmago. Liduška sama se je približala ciganki, jo prišla hvaležno za roko ter jo hotela prositi, naj reši njenega brata, njo samo pa pozabi. Luneta pa se ni zmenila za svojo okolico. Ko je videla, da se Peter Bureš obotavlja, se je vrgla k njegovim nogam, dvignila prosoče roke in vzkliknila: „O moj gospodar! Ti sam ljubiš moje brate ter si mogočen in spoštovan v deželi Egiptu! Ali se ne čutiš tudi vezanega po njihovi prisegi? — Ali te ni učila moja mati, ukazovati divjačini gozda s svojim pogledom in krotiti volka kakor psa? Ali te ni učila, kako napravi svojega psa zvestega, da se ne bo umaknil niti s tvojega groba? Ali ti ni pokazala zelišča, katerih dišava izvabi vso divjačino iz skrivališč, ali ti ni dala mazil, ki zacelijo vse rane? — Pri moji materi, ki jo ni sprejela kakor drugi kristjani, te zaklinjam, ne stori nič žalega dobri ženi!“

„Ne pade mi niti v glavo,“ je dejal smehljaje Peter Bureš. „Kakor imam svoje veselje nad boječimi skoki splasene mlade srne, ki ji ne pošljem v pozdrav nobene krogle, ravnotako ne bom storil nič hudega mladi srnici, ubogi preplašeni Liduški.“

„Moj dragi gospod!“ je zavriskala Luneta, ki je skočila k njemu, pričela ga objemati in poljubovati.

„Peljite jo proč,“ je ukazal Peter nekaterim divjim lovcom, „strogo jo zastražite v njeni hiši ter ne pustite žive duše k njej. Jaz imam opraviti z njenim bratom.“

Liduška se je pri teh besedah prestrašila. Približala se je ciganki, stisnila ji hvaležno roko in ji zašepetala s tresočim glasom v uho: „Reši mojega brata!“ — Divji lovci so jo obkolili in jo odpeljali proč. Kljub temu, da se je upirala, je kmalu izginila v temni noči.

Peter Bureš se je obrnil k Zdenku, ki je stal pred njim ključovalno in odločno, ter dejal: „Zdenko, tvoj brat je padel pri prvem spopadu z nami, danes te je slučaj pripeljal v moje roke, na dan, ko sem obljubil smrt vsakemu Občovancu, ki pride na dušniško stran, — in dosti vzrokov imam, da te smatram za vohuna. Zdi se mi, da hoče usoda pokončati seme kmečkega advokata; za pravično kazeno, da je vedno držal z gosposko proti kmetom, vas bodo vse uničili kmetje. Izročil te bom sodišču desetih mož, ki te bodo sodili po mojih vojnih postavah ter obesili na prvem drevesu.“

Izdaja konzorcij »Ljudskega tednika«.
— Odgovorni urednik Fr. Jereb. —
Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Kupijo se

brzojavni drogi, bukov in hrastov
les z navedbo cene in mere. Ponudbe
na upravo lista.

Kupim

vsako množino tramov in vseh vrst
rezanega in okroglega lesa. — Po-
nudbe z »noto«, obveznimi cenami in
dobavnim časom pod »Prodaj« na
upravo »Ljudskega tednika«.

EKSPORT

„JUGOEKSIM“

IMPORT

trgovska družba

Vekoslav Pele in drugovi v Ljubljani, Vegova ulica 8

Trgovina s specerijskim, kolonijalnim, materijalnim blagom,
deželnimi in poljskimi pridelki ter izdelki, mlevskimi izdelki,
lesom in lesnimi izdelki ter manufakturo na debelo.